

Druhá stránka historie o kouzlení a čářích Faustových /

Když doktor Faustus již na otázky své pobožné žádné odpovědi 32b
od ducha svého dále dostati a dosáhnouti nemohl, musil také
5 toho tak zanechat, však aby nezahálel, dal se v spisování kalen-
dářův a v spisování běhu nebeského, skrze něž on puovodem
a vůdcem ducha svého tak dokonalým a dospělým v umění
hvězdářském učiněn byl, že netoliko to, co psal, jisté a pravdi-
vé, jakž všem vědomé bylo, ale také pro takové své kalendáře
10 a spisy pravdivé mezi všemi jinými hvězdáři a zpytateli běhu
a hvězd nebeských přední místo a chválu obdržel. Jehožto ka-
lendářové, kteréž knížatům a velikým pánům dedikoval a při-
pisoval, každého času ve všem všudy s povětřím se srovnávali,
takže z předzvěstování a oznámení ducha jeho o budoucích
15 věcech všecko pravdivé bylo, když položil a předpovídal mlhy,
větry, sněhy, pršky, horka, hřímání a jiné nečasy, tak a nejinak
vskutku se stalo, v kteréžto příčině také kalendářové Faus-
tovi rozdílnější a vznešenější byli nežli kalendářové jiných
nezkušených a neučených hvězdářův, kteříž v zimě mrazy neb
20 sněhy, v létě pak, jako v psí dni, horká hřímání, bouřky a po-
větří pokládají, o čem všickni lidé i sedláci prvé, že se to tak
stává, vědí. Nadto vejše i toho v svých kalendářích dokládal,
co se budou/cně státi mělo, jako když se drahota, válka, mor 33a
aneb jiné neštěstí díti mělo, o tom vrchnostem a potentátům
25 velikým oznamoval a vejstrahu jim dával a jakými prostředky
takovým věcem škodlivým odolati by se mohlo, upřímně před
níma se otvíral.

Otázka aneb hádaní o umění hvězdářském

30 Když tak doktor Faustus na dvě léta kalendáře své byl spisoval
a vydával, ptal se ducha svého, co má smejšleti o hvězdářství
a kterak a jakým způsobem hvězdáři je spisují. I odpovídaje
mu duch, řekl: „Hvězdáři nic jistého v svých kalendářích li-
dem zvěstovati a oznamovati nemohou, neb jsou to věci skryté

od Pána Boha, kterýchž člověk jako my duchové, jenž v povětrí
a pod oblaky bydlíme a dopuštění boží spatřujeme i poznává-
me, zpytovat nemůže, neb my staří a zkušený duchové běhu
nebeského slujeme. A protož bych také tobě, pane Fauste, ne-
toliko o povětrí, ale také i o zrození a vášních každého člověka 5
jistě a konečné kalendáře a položení rok od roka učiniti mohl
a mohu tak, že bych tobě v ničemž, jakžs již zkusil a spatřil,
neselhal a tebe nepoložil. Však jest téměř věc jistá, že ti, kteříž
33b 500 aneb 600 let živobytím svým přečkáva/li a gruntovnější
toho umění hvězdářského zprávu i zkušený jsou mívali, poně-
vadž se v tolika letech veliký počet residencí obloh nebeských 10
aneb přestupné léto vyplnilo, a tak oni potomně budoucí věci
předpovídati a o kometách oznamovati jsou mohli. Ale toho
mladí a nezkušený hvězdáři učiniti nemohou, poněvadž dotče-
ných let nedočkávají, nýbrž tolika kalendáře své podlé zvyklos- 15
ti a dobrého zdání svého dělají, spisují a zformují.

Otázka o zimě a létě

Také se doktorovi Faustovi za divné a proti všemu rozumu
lidskému býti zdálo, že Pán Bůh na tomto světě zimu a léto
učiniti jest ráčil. I protož se tolikéž ducha svého ptal, odkudž 20
by táž zima a též léto počátek svůj mělo. I odpověděl mu duch:
„Jest mi, Fauste, pane milý, poněkud s podivením, že ty jakožto
hvězdář a physikus tomu podlé běhu slunečného vyrozuměti
nemůžeš. Však aby znal a věděl, že od cirkle měsíce až právě
k cirkli zvířecí hvězdy všeckno ohnivé jest, země pak proti 25
tomu všeckna z přirození svého vlhká a studená se spatřuje.
A tak čím nížeji slunce stojí a k nám se přibližuje, tím také větší
34a horko bývá, a to se jmenuje od nás léto. Zase pak čím vejše slun-
ce stojí a nahoru od nás postupuje, / tím také větší studenost
bývá, a to se od nás jmenuje zima. A ta jest příčina léta a zimy. 30

O běhu, kráse a počátku nebes

Doktor Faustus, že se (jakž dotčeno) ducha svého o věcech bož-
ských a nebeských více tázati nesměl, to velmi těžce nesouc, ve

dne i v noci přemejšlel, aby o božském stvoření lepší známost mít mohl. A protože také ducha svého se již více jako prvě o radosti volených božích, o andělech a o mukách pekelních neptal, dobře znaje, že žádné audienci při duchu svém o tom nedostane a neobdrží, než tázal se o jiných a jiných vymyšlených věcech, na kteréž věděl, že mu duch nebude odporen odpovídati. I protože pod šprymem se ho ptal (jako by to k umění hvězdářskému příslušelo a hvězdářům o tom věděti náleželo) o běhu nebes a kráse a počátku jich, na tu takovou otázku jeho aby mu odpověd dal. I dal mu duch na ni toto za odpověd: „Pán Bůh všemohoucí (prej), kterýž tebe stvořiti, ten také zemi i všecka elementa pod nebi učiniti jest ráčil, stvořil nebe zpočátku z vody, rozdělil vody od vod a nazval firmament nebem, kteréžto nebe, od něho okrouhlé a z vody učiněné, tak utvrzené jest jako křišťál v povětří pod samým nebem nejináč, než jako by z pravého křišťálu učiněno bylo, se spatřuje, na / němžto hvězdy a jiná 34b znamení nebeská se třpytí, skrze vokrouhlost pak nebes svět na čtyry díly se rozděluje, jakožto na východ, západ, půlnoční a poledne; kteréžto nebe tak rychle se obracuje, že by rychlostí svou veškeren světa okršlek v nic obrátilo a ztroskotalo, kdyby planétové během svým přirozeným ho nezastavovali a překážky mu nečinili; mimo to má nebe také oheň v sobě, kterýmžto, kdyby oblakové studenosti a vlhkosti vod v sobě neměli, dolejší elementa z gruntu by se vypražily a shořely. Vnitř pak firmamentu, na němž hvězdy a zvířata nebeská jsou, nachází se na jednom obzvláštním cirkli sedm planet, jmenovitě Hladolet, Kralomoc, Smrtonoš, Slunce, Krasopaní, Dobropán a Měsíc, jichžto cirklové i jiné všickni okolo země se točí, kromě ohnivého, ten v své váze zůstává. A to o cirklich nebeských povědíno bud'. Co se pak světa tkne, ten se též na čtyry živly dělí, jako na oheň, vítr, zemi a vodu, kteřížto živlové a stvoření božská tato dolejší tak jsou učiněná a zformovaná, že od nebeských věcí a sfer hořejších vlastnosti své mají a berou, neb hořejší sfera nebeská jest ohnivá, a ta dává světu horkost; prostřední pak jest světlá a jasná pro blízkost slunce, a ta dává světu světlo a povětří

35a jasné; kteréhož pak místa slunečná horkost a jasnost dosáhnou-
ti nemůže, tu jest chladnost a tem/nost, v kteréžto temnosti my
duchové a ďáblové zavržení bydlíme, a v té temnosti, v níž jsme
bytem, jest krupobití, hromobití, sněhové, přivalové a k tomu
podobné neřesti, o kterýchž my, kdy kterého roku a času co toho
se státi má, víme a věděti můžeme. Nebe pak (o kterémž nahoře
zmínka se činí) má 12 cirklův, kteříž se všickni okolo země točí
a každý z nich nebem jmenován a nazván býti může.“ Z strany
planetů ač mu duch také zprávu dal, jak jeden po druhém panu-
je a kolik grádův neb stupňů jeden od druhého stojí, však toho
tuto dotknouti zvláště pro lid obecní, kteříž tomu, byť se krásně
toho doložilo, nerozumí, za potřebné býti neuznávám. 5
10

**Jiná otázka doktora Fausta o stvoření světa a o prvním
zrození člověka, na kterouž mu duch podlé způsobu
svého falešnou odpověď dal** 15

Ukázav se duch doktorovi Faustovi v zármutku a těžkých
myšlinkách jeho, těšil ho v tom a tázal se ho, jakou by těžkost
a zármutek měl. Ale doktor Faustus jemu na to žádné odpovědi
nedal, takže duch naň z té příčiny těžce domlouval, vždy chtě-
je, aby mu stížnost a zármutek svůj oznámil, a bude-li moci, že
jemu v tom skutečně rád nápomocen býti chce. I odpověděl mu
35b doktor Faustus: „Jest tak, Mephostophile a služební/če zdárný,
víš o tom dobře, že sem tebe za služebníka přijal, a ačkoliv za
tvou službu tobě dosti draze zaplatiti musím, však tebe k tomu
přivést nemohu, aby mi k vůli byl, tak jakž na služebníka ná-
leží.“ I řekl mu duch: „Jest tobě, Fauste, pane milý, vědomé,
že sem tobě nikdá odporen ještě nebyl, nýbrž nebyvše časem
povinen na některé otázky tvé odpovědi dávat, ve všem všudy
každého času volný sem tobě byl a posavad sem. A protože, pane
Fauste milý, oznam mi nyní, jaká tvá žádost a stížnost jest.“ 30
Doktor Faustus, jsa od ducha ukrocen, žádal, aby mu zprávu
dal o stvoření a založení světa od Pána Boha a o prvním učině-
ní člověka. Ale duch jemu na to bezbožnou a falešnou zprávu
dal i pravil: „Svět, Fauste milý, jest nestvořený a nesmrtný“

a lidské pokolení jest od věčnosti a žádného nikdež počátku nemělo. Země se pak sama učinila a moře se toliko od země oddělilo, smluvivše se spolu moře a země, jako by mluviti uměly, takto, že země požádala od moře panství svého, jako dědin,
5 luk, lesův, trávy a kvítí rozkošného, proti tomu moře od země požádalo ryb a což v něm jest, kromě co se člověka a nebe dotýče, to obé Pánu Bohu v moc dali, aby je jakožto člověka a nebe sám stvořil, a tak tudy jemu věčně poddáni byli. Z tohoto pak panství zase jiná čtvera panství pocházejí jako vítr, oheň, voda
10 a země. Jinší a kratší zpráva/vy o tom tobě dávati neumím.“ A ačkoliv doktor Faustus o té zprávě divně sobě přemejšlel a ta že mu do hlavy jeho jináče jíti nechtěla, než jakž v Mojžíšově I. kapitole byl četl, kdež Mojžíš o tom pravdivěji vypisuje, však toho potom tak při tom zanechal a s ďáblem proti Písmu svatému
15 o stvoření světa a člověka učinění převráceně věřil a smejšlel.

36a

Kterak všickni pekelní duchové v způsobích jejich s paterými knížaty pekelnými k doktorovi Faustovi přišli

Doktora Fausta kníže nejvyšší a pravý mistr jeho některého času k němu Faustovi přišel, chtěje ho podle jiných holomkův svých, kterak se má, navštívit. Kteréhožto se doktor Faustus nemálo pro jeho šerednost ulekl, a ačkoliv to navštívení jeho milouška v létě a v největší horko se stalo, však ďábel tak studený vítr z sebe vydal, že se doktor Faustus nadál, že tu již zmrznouti musí. I řekl ďábel, kterýž se Beliálem jmenoval, k doktorovi Faustovi: „Fauste, o půlnoci, jakžs procítil, poznal sem tvé myšlení, kteréž takové bylo, že by rád některé z předních duchův pekelných viděti žádal. I protož jsem teď s některými předními rotami a služebníky svými k tobě přijel, aby na ně
20 sobě podlé žádosti své pohleděti mohl.“ Odpověděl mu doktor Faustus: „Dobře jest, nech na ně sobě pohle/dím, kde jsou?“
30 Řekl mu Beliál: „Vně přede dveřmi.“

36b

Beliál pak ukázal se doktorovi Faustovi v způsobu nejchlu-
patějšího a nejčernějšího nedvěda s ušima nahoru obrácenými